



دانشگاه بین‌المللی امام رضا علیه‌السلام

دانشکده علوم انسانی

(گروه معارف اسلامی)

پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی و ارشاد

بازشناسی راهبردهای تبلیغی بانوان صدر اسلام

با تأکید بر ارائه الگو برای بانوان مبلغ

استاد راهنما

دکتر طاهره رحیم‌پور ازغدی

نگارنده

مطهره توکلی

زمستان ۱۳۹۹

چکیده

بعد از بعثت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم و با وجود انحرافات ایجاد شده، نقش زنان برای تبلیغ دین، بسیار پررنگ بوده است. زنان صدر اسلام با الگوگیری از روش‌های تبلیغی قرآن و رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم، به صورت مستقیم و غیرمستقیم در تبلیغ دین تأثیرگذار بوده‌اند. در این پژوهش که به روش تاریخی تحلیلی انجام گرفته، با بررسی و تحقیق در متون تاریخی، شواهد متعددی از حضور بانوان در جامعه برای تبلیغ و پیشبرد اسلام ارائه شده است. بر اساس مطالعات انجام شده، زنان صدر اسلام در راستای تبلیغ دین، راهبردهای حمایتی، دعوت عملی، نظامی، تربیت نیروی بایمان، یادگیری و آموزش به دیگران و آگاهی‌بخشی را در پیش گرفتند و برای پیشبرد این راهبردها از روش‌های تبلیغی تحریک عواطف، سؤال کردن، بیان گذشته و مقایسه، بیان مشترکات، ایجاد زمینه، مناظره، موعظه، انذار و تبشير و خطابه بهره جسته‌اند. روش‌های تبلیغی زنان صدر اسلام به دلیل موفقیت آنها در امر تبلیغ، الگوی مناسبی برای بانوان مبلغ امروز است.

واژه‌های کلیدی: راهبرد تبلیغی، بانوان صدر اسلام، بانوان مبلغ، بازشناسی.

فهرست مطالب

۱	فصل اول
۱	کلیات پژوهش
۲	۱-۱. مقدمه
۳	۱-۲. بیان مسئله
۴	۱-۳. پیشینه تحقیق
۴	۱-۳-۱. کتب
۵	۱-۳-۲. پایان نامه ها
۷	۱-۳-۳. مقالات
۸	۱-۴. پرسش های پژوهش
۸	۱-۴-۱. پرسش اصلی
۸	۱-۴-۲. پرسش های فرعی
۹	۱-۵. فرضیه های پژوهش
۹	۱-۶. ضرورت پژوهش
۹	۱-۷. روش پژوهش
۱۰	۱-۸. ساختار پژوهش
۱۰	۱-۹. تعریف مفاهیم و اصطلاحات
۱۰	۱-۹-۱. بازشناسی
۱۱	۱-۹-۲. راهبرد
۱۱	۱-۹-۳. تبلیغ
۱۱	۱-۹-۳-۱. تعریف لغوی

۱۱	۱-۳-۲. تعریف اصطلاحی.....
۱۳	۱-۱. مبانی نظری تحقیق.....
۱۶	فصل دوّم.....
۱۶	زندگی نامه زنان مبلغ صدر اسلام
۱۷	۱-۲. زنان وابسته به خاندان نبوت
۱۷	۱-۱-۱. حضرت خدیجه سلام الله عليها.....
۱۸	۱-۱-۲. میمونه همسر پیامبر.....
۱۸	۱-۱-۳. ام سلمه بنت ابی امیه.....
۱۹	۱-۱-۴. جویریه دختر حارث
۲۰	۱-۱-۵. صفیه دختر حی بن اخطب.....
۲۰	۱-۱-۶. فاطمه زهرا سلام الله عليها.....
۲۱	۱-۱-۷. حضرت زینب سلام الله عليها.....
۲۲	۱-۱-۸. زینب دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم.....
۲۲	۱-۱-۹. صفیه دختر عبدالمطلب
۲۳	۱-۱-۱۰. اروی بنت عبدالمطلب
۲۳	۱-۱-۱۱. عاتکه دختر عبدالمطلب
۲۳	۱-۱-۱۲. اروی دختر حارث
۲۳	۱-۱-۱۳. ام حکیم دختر زیر
۲۴	۱-۱-۱۴. زینب دختر ام سلمه.....
۲۴	۱-۱-۱۵. ام هانی
۲۴	۱-۲. سایر زنان مسلمان
۲۴	۱-۲-۱. سمیه بنت حباظ

۲۵	۱-۲-۲. اسماء بنت عمیس
۲۵	۲-۲-۲. لیلی الغفاریه
۲۵	۳-۲-۲. ام عطیه انصاری
۲۶	۴-۲-۲. ریعه دختر معوذ بن عفرا انصاری
۲۶	۵-۲-۲. ام سنان اسلامی
۲۶	۶-۲-۲. امیه بنت قیس
۲۶	۷-۲-۲. ام ایمن
۲۶	۸-۲-۲. ام سلیم بنت ملحان
۲۷	۹-۲-۲. ام سلیط
۲۷	۱۰-۲-۲. نسیبه
۲۷	۱۱-۲-۲. سمیرا دختر قیس
۲۷	۱۲-۲-۲. کعیبه
۲۷	۱۳-۲-۲. ام علا انصاری
۲۸	۱۴-۲-۲. ام عامر اشهلی
۲۸	۱۵-۲-۲. ام حارث انصاری
۲۸	۱۶-۲-۲. ام کلثوم بنت عقبه
۲۸	۱۷-۲-۲. ام حکیم مخزومی
۲۹	۱۸-۲-۲. ام ورقه انصاری
۲۹	۱۹-۲-۲. کریمه دختر مقداد
۲۹	۲۰-۲-۲. ام دردا
۲۹	۲۱-۲-۲. جمیله بنت سعد بن ریع انصاری

۲۹	۲-۲-۲۲. خنسا بنت عمر رشید
۳۰	۲-۲-۲۳. هند بنت اثاثه
۳۰	۲-۲-۲۴. اسماء بنت يزيد بن اسكن
۳۰	۲-۲-۲۵. ام حرام دختر ملحان
۳۰	۲-۲-۲۶. امه دختر خالد
۳۰	۲-۲-۲۷. خوله بنت حکیم
۳۰	۲-۲-۲۸. ام فروه انصاری
۳۱	۲-۲-۲۹. ام اسلم
۳۱	۲-۲-۳۰. حبابه والیه
۳۱	۲-۲-۳۱. ام مسطح
۳۲	۲-۲-۳۲. اسماء بنت ابی بکر
۳۲	۲-۲-۳۳. سمرا بنت نھیک اسدی
۳۲	۲-۲-۳۴. خوله
۳۲	۲-۲-۳۵. خوله بنت ازور
۳۲	۲-۲-۳۶. ام ذریع العبدیه
۳۳	۲-۲-۳۷. لبابة دختر حارت
۳۳	۲-۲-۳۸. ام الخیر الحریش البارقیه
۳۳	۲-۲-۳۹. زرقا بنت عدی بن قیس همدانی
۳۳	۲-۲-۴۰. بکاره هلالیه
۳۳	۲-۲-۴۱. عکرشه بنت الاطرش بن رواحه
۳۳	۲-۲-۴۲. سوده بنت عماره همدانی

۳۴	۲-۲-۴۳. ام حسن نخعی
۳۴	۲-۲-۴۴. ام موسی
۳۴	۲-۲-۴۵. ام البرا بنت صفوان
۳۵	فصل سوم
۳۵	بردسى راهبردها، روش‌ها و ابزارهای زنان مبلغ صدر اسلام
۳۶	۱-۳. راهبردهای تبلیغی
۳۶	۱-۱-۳. راهبرد حمایتی
۳۶	۱-۱-۱-۱. حضرت خدیجه سلام الله علیها
۳۸	۱-۱-۱-۳-سمیه بنت خباط
۳۸	۱-۱-۳. راهبرد دعوت عملی
۳۸	۱-۱-۲-۱. حضرت خدیجه سلام الله علیها
۳۹	۱-۱-۲-۲. حضرت فاطمه سلام الله علیها
۳۹	۱-۱-۲-۳. زینب دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
۳۹	۱-۱-۲-۴. ام حکیم مخزومی
۴۰	۱-۱-۲-۵. ام ورقه
۴۰	۱-۱-۲-۶. ام دردا
۴۰	۱-۱-۳. راهبرد نظامی
۴۰	۱-۱-۳-۱. پشتیبانی لشکریان
۴۰	۱-۱-۳-۱-۱. حضرت فاطمه سلام الله علیها
۴۰	۱-۱-۳-۱-۲. لیلی غفاریه
۴۰	۱-۱-۳-۱-۳. ام عطیه
۴۱	۱-۱-۳-۱-۴. ریعه انصاری

۴۱	۵-۱-۳-۱. ام سنان اسلامی
۴۱	۶-۱-۳-۱. امیه دختر ابوصلت غفاری
۴۱	۷-۱-۳-۱. ام عماره
۴۱	۸-۱-۳-۱. سمیرا در قیس
۴۱	۹-۱-۳-۱. کعیبه
۴۲	۲-۱-۳-۱. تهییج و ایجاد انگیزه برای لشکریان اسلام
۴۲	۱-۲-۳-۱. صفیه دختر عبدالمطلب
۴۳	۲-۲-۳-۱. خنسا
۴۳	۳-۲-۱-۳. هند بنت اثاثه
۴۴	۴-۲-۳-۱. ام ذریح العبدیه
۴۴	۵-۲-۳-۱. ام الخیر الحریش البارقیه
۴۴	۶-۲-۳-۱-۳. زرقا بنت عدی همدانی
۴۴	۷-۲-۳-۱-۳. سوده بنت عماره همدانی
۴۴	۳-۳-۱-۱-۳. جنگاوری
۴۵	۱-۳-۳-۱-۱. صفیه بنت عبدالمطلب
۴۵	۲-۳-۱-۱-۳-۱. ام سلیم بنت ملحان
۴۵	۳-۳-۱-۱-۳-۱. ام عماره
۴۶	۴-۳-۱-۱-۳-۱. اسماء بنت یزید
۴۶	۵-۳-۱-۱-۳-۱. خوله بنت ازور
۴۶	۴-۱-۳-۱-۱-۳. راهبرد تربیت نیروی با ایمان
۴۶	۱-۴-۱-۱-۳-۱. حضرت فاطمه سلام الله علیها

۴۶	۳-۱-۴-۲. ام سلمه.....
۴۷	۳-۱-۴-۳. ام مسطح.....
۴۷	۴-۱-۳. راهبرد یادگیری و آموزش به دیگران.....
۴۷	۱-۵-۱-۳. حضرت زینب سلام الله عليها.....
۴۷	۲-۵-۱-۳. ام عطیه.....
۴۷	۳-۱-۵-۳. اسما بنت ابی بکر.....
۴۸	۶-۱-۳. راهبرد آگاهی بخشی.....
۴۸	۱-۶-۱-۳. حضرت فاطمه سلام الله عليها.....
۵۰	۲-۶-۱-۳. میمونه همسر پیامبر ﷺ.....
۵۱	۳-۱-۶-۳. ام سلمه.....
۵۲	۴-۱-۶-۳. اسما بنت عمیس.....
۵۲	۵-۱-۶-۵. ام ایمن.....
۵۲	۶-۱-۶-۶. سمرا اسدی.....
۵۳	۲-۳-۳. روش‌های تبلیغی.....
۵۳	۱-۲-۳. تحریک عواطف.....
۵۳	۱-۲-۳-۳. حضرت فاطمه سلام الله عليها.....
۵۴	۲-۲-۳. سؤال کردن از مخاطب.....
۵۴	۱-۲-۲-۳. حضرت فاطمه سلام الله عليها.....
۵۴	۳-۲-۳. بیان گذشته و مقایسه.....
۵۵	۱-۲-۳-۲-۳. حضرت فاطمه سلام الله عليها.....
۵۵	۲-۳-۲-۳-۳. خوله.....

۵۶ ۴-۲-۳. بیان مشترکات
۵۶ ۱-۴-۲-۳. حضرت فاطمه سلام الله علیها
۵۶ ۵-۲-۳. ایجاد زمینه
۵۶ ۱-۵-۲-۳. حضرت فاطمه سلام الله علیها
۵۷ ۶-۲-۳. مناظره
۵۷ ۱-۶-۲-۳. منطق صواب
۵۷ ۲-۶-۲-۳. استفاده از جدال احسن
۵۸ ۱-۲-۶-۲-۳. حضرت فاطمه سلام الله علیها
۶۰ ۲-۲-۶-۲-۳. ام سلمه
۶۱ ۳-۲-۶-۲-۳. ام فروه انصاری
۶۲ ۳-۲-۶-۳. بهره‌مندی از استدلال‌های منطقی
۶۳ ۱-۳-۲-۶-۳-۳. حضرت فاطمه سلام الله علیها
۶۳ ۲-۳-۲-۶-۳-۳. ام سلیم دختر ملحان
۶۴ ۷-۲-۳-۳. انذار و تبیشر
۶۵ ۱-۱-۷-۲-۳-۳. حضرت فاطمه سلام الله علیها
۶۶ ۸-۲-۳-۳. مو عظه
۶۶ ۱-۱-۸-۲-۳-۳. شرایط مو عظه
۶۷ ۲-۲-۸-۳-۳. ام سلمه
۶۷ ۳-۲-۸-۳-۳. لیلی الغفاریه
۶۷ ۹-۲-۳-۳. خطابه
۶۸ ۱-۹-۲-۳-۳. حضرت فاطمه سلام الله علیها

۶۹	۳-۲-۹-۲. ام سلمه.....
۶۹	۳-۲-۹-۳. ام الخیر.....
۷۰	۳-۲-۹-۴. عکرشه.....
۷۰	۳-۳-۳. ابزارها.....
۷۱	۳-۳-۱. قالب گفتاری.....
۷۱	۱-۳-۱-۱. تبلیغ چهره به چهره.....
۷۱	۱-۱-۱-۱. حضرت خدیجه سلام الله علیها.....
۷۱	۱-۱-۱-۲. اروی دختر عبدالمطلوب.....
۷۲	۱-۳-۱-۲. پرسش و پاسخ.....
۷۲	۱-۲-۱-۱. حضرت فاطمه سلام الله علیها.....
۷۳	۱-۳-۱-۳. قالب شعر.....
۷۳	۱-۱-۱-۱. حضرت فاطمه سلام الله علیها.....
۷۴	۱-۱-۱-۲. صفیه دختر عبدالمطلوب.....
۷۵	۱-۱-۱-۳-۳. ام سلمه.....
۷۶	۱-۱-۱-۴. عاتکه دختر عبدالمطلوب.....
۷۶	۱-۱-۱-۵. خنسا دختر عمر رشید.....
۷۶	۱-۱-۱-۶. اسماء بنت ابی بکر.....
۷۶	۱-۱-۱-۷. بکاره هلالیه.....
۷۷	۱-۱-۱-۸. سوده همدانی.....
۷۹	۱-۱-۱-۹. ام البراء دختر صفوان.....
۷۹	۱-۱-۱-۴. قالب نقل حدیث.....

۷۹ ۳-۱-۴-۱ میمونه
۸۰ ۳-۱-۴-۲ ام سلمه
۸۰ ۳-۱-۴-۳ حضرت زینب سلام الله علیها
۸۰ ۳-۱-۴-۴ جویره همسر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
۸۰ ۳-۱-۴-۵ صفیه دختر حی ابن اخطب
۸۰ ۳-۱-۴-۶ ام حکم
۸۱ ۳-۱-۴-۷ زینب دختر ام سلمه
۸۱ ۳-۱-۴-۸ ام هانی
۸۱ ۳-۱-۴-۹ اسماء بنت عمیس
۸۲ ۳-۱-۴-۱۰ ام سنان اسلمی
۸۲ ۳-۱-۴-۱۱ ام ایمن
۸۳ ۳-۱-۴-۱۲ ام سلیم
۸۳ ۳-۱-۴-۱۳ ام سلیط
۸۳ ۳-۱-۴-۱۴ ام عماره
۸۳ ۳-۱-۴-۱۵ سمیرا دختر قیس
۸۳ ۳-۱-۴-۱۶ ام علاء انصاری
۸۳ ۳-۱-۴-۱۷ ام عامر اشهلی
۸۳ ۳-۱-۴-۱۸ ام کلثوم دختر عقبه
۸۴ ۳-۱-۴-۱۹ ام اسلام
۸۴ ۳-۱-۴-۲۰ کریمه دختر مقداد
۸۴ ۳-۱-۴-۲۱ ام دردا صغیری

۸۴	۳-۳-۱-۴-۲۲. جمیله بنت سعد بن ریبع
۸۴	۳-۳-۱-۴-۲۳. اسما دختر یزید بن السکن
۸۵	۳-۳-۱-۴-۲۴. ام حرام دختر ملحان
۸۵	۳-۳-۱-۴-۲۵. امه دختر خالد
۸۶	۳-۳-۱-۴-۲۶. خوله دختر حکیم
۸۶	۳-۳-۱-۴-۲۷. حبایه والبیه
۸۶	۳-۳-۱-۴-۲۸. اسما دختر ابی بکر
۸۶	۳-۳-۱-۴-۲۹. لابه دختر حارث
۸۶	۳-۳-۱-۴-۳۰. ام حسن نخعی
۸۶	۳-۳-۱-۴-۳۱. ام موسی
۸۷	۳-۳-۲-۲. قالب نوشتاری
۸۷	۳-۳-۲-۱. اسما بنت عمیس
۸۷	۳-۳-۲-۲. ام الفضل
۸۸	۳-۳-۳. قالب رفتاری
۸۸	۳-۳-۳-۱. حضرت زهرا سلام الله علیها
۹۰	فصل چهارم
۹۰	مقایسه تبلیغ در صدر اسلام و جهان امروز
۹۰	و بررسی کارآمدی روش‌های تبلیغی صدر اسلام برای امروزه
۹۱	۴-۱. ویژگی‌های تبلیغ زنان در صدر اسلام
۹۱	۴-۱-۱. از جهت مخاطب
۹۲	۴-۱-۲. از جهت مبلغ
۹۲	۴-۱-۲-۱. توکل و ایمان به خدا

۹۲	۴-۱-۲-۲. داشتن الگویی موفق
۹۲	۴-۱-۲-۳. ثابت قدمی و نپذیرفتن درخواست نادرست دیگران
۹۲	۴-۱-۲-۴. صبر در برابر ناملایمت‌ها
۹۳	۴-۱-۲-۵. استدلال محوری
۹۳	۴-۱-۲-۶. پیش‌قدم بودن در کارهای خیر و عمل به آنچه می‌گفتند
۹۳	۴-۱-۳. از جهت ابزار و روش
۹۳	۴-۱-۴. از جهت محتوا
۹۴	۴-۲-۲. ویژگی‌های تبلیغ زنان در دنیای امروز
۹۴	۴-۲-۱. از جهت مخاطب
۹۵	۴-۲-۲. از جهت مبلغ
۹۵	۴-۲-۱. داشتن آگاهی و اطلاعات جامع
۹۶	۴-۲-۲-۲. داشتن سعة صدر و نرم‌خوبی و فروتنی
۹۶	۴-۲-۲-۳. استفاده از آیات و روایات
۹۶	۴-۲-۲-۴. همگام بودن با دانش روز جهان
۹۶	۴-۲-۲-۵. امانتدار بودن
۹۷	۴-۲-۲-۶. بهره‌گیری از روش‌های تبلیغی متفاوت
۹۷	۴-۲-۲-۷. عدم چشم‌داشت مالی از تبلیغ
۹۷	۴-۲-۲-۸. ساده‌زیستی
۹۷	۴-۲-۲-۹. عامل بودن به گفتار خود
۹۷	۴-۲-۲-۱۰. پایندی و حفظ صیانت انقلاب اسلامی
۹۸	۴-۲-۲-۱۱. توجه به اصل مخاطب‌شناسی

۹۸	۴-۲-۳. از جهت راهبرد و روش و ابزار.....
۹۹	۴-۲-۳-۱. راهبردها.....
۹۹	۴-۲-۳-۱-۱. راهبرد حمایتی.....
۱۰۰	۴-۲-۳-۱-۲. راهبرد دعوت عملی.....
۱۰۰	۴-۲-۳-۱-۳. راهبرد نظامی
۱۰۲	۴-۲-۳-۱-۴. راهبرد تریست نیروی با ایمان.....
۱۰۳	۴-۲-۳-۱-۵. راهبرد یادگیری و آموزش به دیگران.....
۱۰۳	۴-۲-۳-۱-۶. راهبرد آگاهی بخشی
۱۰۴	۴-۲-۳-۲-۲. روش‌ها.....
۱۰۴	۴-۲-۳-۲-۱. تحریک عواطف
۱۰۵	۴-۲-۳-۲-۲. روش پرسش و پاسخ
۱۰۶	۴-۲-۳-۲-۳. روش بیان و مقایسه گذشته و عبرت آموزی
۱۰۶	۴-۲-۳-۲-۴. بیان مشترکات.....
۱۰۷	۴-۲-۳-۲-۵. ایجاد زمینه.....
۱۰۷	۴-۲-۳-۲-۶. مناظره.....
۱۰۸	۴-۲-۳-۲-۷. اندار و تبیهیر
۱۰۹	۴-۲-۳-۲-۸. موعظه
۱۰۹	۴-۲-۳-۲-۹. خطابه
۱۱۲	۴-۲-۳-۲-۱۰. الگوسازی و معرفی الگو
۱۱۳	۴-۲-۳-۳. ابزارها
۱۱۳	۴-۲-۳-۳-۱. هنر